

References

1. **Бахтин М. М.** Автор и герой в эстетической деятельности / М. М. Бахтин // Эстетика словесного творчества. – М. : Искусство, 1979. – С. 31.
2. **Cixous Helene.** Sortie in Continental Philosophy: An Anthology / Helene Cixous : [Edited by William McNeil & Karen S. Feldman]. – Malden, MA and Oxford, UK : Blackwell, 1998. – P. 378–379.
3. Coming to light: American women poets in the twentieth century : [Edited by: Diane Wood Middlebrook, Marilyn Yalom] // Stanford University Center for Research on Women. – Ann Arbor : University of Michigan Press, 1985. – 277 p.
4. **George Diana Hume.** Oedipus Anne : The Poetry of Anne Sexton / Diana Hume George. – Urbana : University of Illinois Press, 1987. – 210 p.
5. **Gilbert Sandra M.** 'My Name Is Darkness' : The Poetry of Self-Definition / Sandra M. Gilbert // Claims For Poetry : [edited by Donald Hall]. – Ann Arbor : The University of Michigan Press, 1982. – PP. 118–130.
6. **McClatchy J. D.** Anne Sexton : Somehow to Endure / J. D. McClatchy // Anne Sexton : The Artist and Her Critics : [Ed. by J. D. McClatchy]. – Bloomington : Indiana University Press, 1978. – P. 285.
7. **McGowan Philip.** Anne Sexton and Middle Generation Poetry: The Geography of Grief / Philip McGowan. – Westport (Conn.) ; London : Praeger Publishers, 2004. – xiii. – 147 p.
8. **Plath Sylvia.** The Collected Poems / Sylvia Plath. – [Ed. by Ted Hughes]. – New York : Harper & Row, Publishers, Inc. – 1981. – 351 p.
9. **Sexton Anne.** The Complete Poems / Anne Sexton. – Boston : Houghton Mifflin Company, 1981. – 623 p.

Надійшла до редколегії 18.10.2013

УДК 811.111'38

Я. В. ЄФІМОВА

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

**ВИДИ ТА ЗАСОБИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПРЕСІЇ
(НА МАТЕРІАЛІ ДРАМАТУРГІЧНИХ ТВОРІВ ОСКАРА УАЙЛЬДА)**

Статтю присвячено темі визначення лінгвістичної компресії та способам її передачі. Розглянуто проблему визначення компресії та використання цього стилістичного прийому на матеріалі п'єс Оскара Уайльда. У статті досліджено синтаксичний, лексико-граматичний та лексичний види компресії. Найбільш детально проаналізовано два останні види компресії, так як вони найбільш широкоживані у драматургічних творах, що розглядалися в межах дослідження.

Ключові слова: компресія, слова-речення, квазікомпресія, еліпсис, заміщення, репрезентація, сигналізація

В статье рассматривается проблема определения лингвистической компрессии и ее видов. Для исследования были использованы тексты пьес Оскара Уайльда «Как важно быть серьезным» и «Идеальный муж». Были рассмотрены три основных вида компрессии: синтаксическая, лексическая и лексико-грамматическая. Основное внимание уделяется лексической и лексико-грамматической компрессии.

Ключевые слова: компрессия, слова-предложения, эллипсис, квазікомпрессия, репрезентация, сигнализация.

The article deals with the topic of linguistic compression, its types and means of its rendering. The issue of definition of the term "compression" and its usage was based on the

© Я. В. Єфімова, 2014

Oscar Wilde's plays "It's Important to Be Earnest" and "The Ideal Husband". The main aim of the research was to analyze the plays and define the cases when compression was used. In dialogic speech linguistic compression occurs in syntagmatic form. This explains the means of its realization (ellipsis, substitution, representation, aposiopesis, signalization). Compression leads to minimization of the text, which depends on the communicative situation and intention of the author. Three main types of linguistic compression were investigated: lexical, syntactical, and lexical and grammatical. The most widely used types were lexical and lexical and grammatical.

Key words: compression, word-phrases, quasicompression, substitution, representation, aposiopesis, signalization.

Одне з центральних місць у дослідженнях діалогічної мови займають дві протилежні тенденції, пов'язані з конкретними умовами спілкування, а саме компресія та надмірність. Дана робота присвячена явищу стилістичної компресії. Матеріалом дослідження є п'єси англійського письменника вікторіанської епохи Оскара Уайльда, «Як важливо бути серйозним» та «Ідеальний чоловік». Актуальність даної роботи полягає в тому, що явище компресії у діалогічному мовленні досі не повністю вивчено і сам термін «компресія» трактується досить широко і досить вільно. Часто пояснення самого терміна зводиться до пояснення окремих компонентів, що входять у нього, що не дає нам цілісного сприйняття. За визначенням Н. Валгіної, інформаційна компресія – це стиснення змістового аспекту дефініційованого при збереженні сутнісної площини дефініційованого, відповідно, це явище має значний потенціал у архітектоніці тексту, оскільки напряму пов'язане з моделюванням образного слова [4; 34]. Таким чином, поняття компресії є набагато ширшим за визначення його діючих компонентів. Багато вчених займалися проблемою компресії в рамках своїх досліджень, такі як О. Аксенов, Ю. Власова, Г. Почепцов, К. Середина, М. Степанова та ін. Питання компресії виникає під час перекладу як з англійської мови на українську, так і у зворотному напрямку. В англійській мові компресія широко вживається, особливо на лінгвістичному рівні, що можна спостерігати у діалогічному мовленні. Отже, лінгвістична компресія може вважатися як характерне явище для англійської мови. Так як драматургічний текст найбільш повно відображає діалогічне усне мовлення у письмовому варіанті, для дослідження було обрано саме п'єси. Основними методами дослідження були дескриптивний метод, метод текстового відбору. Основним завданням було виявити основні види та засоби лінгвістичної компресії.

Лінгвістична компресія, що є проявом дії принципу економії в синхронії, визначається в дослідженні як процес скорочення структури мовної одиниці без зміни об'єму закладеної інформації, що має системний характер і що є стилістично немаркованою, здійснюваною як за рахунок опущення надмірних елементів, так і заміни їх менш протяжними одиницями. Така компресія обумовлена тільки лінгвістичними чинниками [4; 19].

Виділяють три види мовної компресії: синтаксичну, лексико-граматичну, лексичну [4; 22]. Кожен вид компресії відрізняється від інших специфікою своїх компресуючих можливостей, а також тим, як відбувається компресія, і в той же час пов'язаний з ними.

Ознакою першого виду мовної компресії є тільки наявність певної структури речення. Даний вид компресії здійснюється за рахунок опущення в структурі речення надмірних елементів. Засобом реалізації мовної компресії служить еліipsis, який володіє статусом для розмовної мови. Під еліipsisом розуміється конструкція, в структурі якої опущений один або декілька елементів, які при зіставленні

з «повним» варіантом можуть бути «відновлені» синтаксично і парадигматично. Комунікативні цілі еліптичних реплік-реакцій можуть варіюватися залежно від типу діалогічної єдності. Це може бути: уточнення всієї репліки, підтвердження, уточнення змісту репліки-стимулу, повідомлення нової інформації. Наприклад:

ALGERNON: (Stiffly) where have you been since last Tuesday?

JACK: In the country [3; 223].

За своїми семантико-синтаксичними характеристиками репліки-реакції з еліпсисом дуже різноманітні. За структурою вони складаються в основному з одного елементу або фрази [2; 65]. Номінативні односкладні речення мають великий експресивний потенціал, оскільки іменники, що є їх головним членом, об'єднують у собі образ предмету та ідею його існування. Вони використовуються в описах обставини дії; на початку роману або глави, в авторських ремарках на початку п'єс, у будь-яких описах, де загальна картина складається з окремих елементів, а також і в динамічному оповіданні.

Scene.Garden at the Manor House.A flight of grey stone steps leads up to the house. The garden, an old-fashioned one, full of roses.Time of year, July [6; 599].

Слід звернути увагу на те, що односкладні речення не містять роздільного виразу суб'єкта і предиката, не можуть тому вважатися неповними і об'єднуються з випадками пропуску логічно необхідних елементів, оскільки і ті й інші є засобами синтаксичної компресії. Наприклад, еліпсис може бути виражений неповними реченнями. Будучи особливо характерним для розмовної мови, еліпсис навіть і поза діалогом додає вислову інтонацію живої мови, динамічність, а іноді й деяку довірливу простоту.

У процесі усного спілкування, яке характеризується високим темпом мови, стислістю, спонтанністю, персонажі широко використовують еліптичні конструкції, що обумовлене тенденцією до економії мовних засобів і вимовних зусиль [4; 27]. Відновлення значення опущених членів речення обумовлюється мовним і ситуативним контекстом.

LORD GORING: I was.

MABEL CHILTERN: I wish I had brought you up!

LORD GORING: I am so sorry you didn't.

MABEL CHILTERN: It is too late now, I suppose

LORD GORING: [Smiling.] I am not so sure.

MABEL CHILTERN: Will you ride to-morrow morning?

LORD GORING: Yes, at ten [6; 580].

Існують особливі функції неповних речень, наприклад пропуск дієслів створює відтінок швидкості, напруженості дій. Навмисне недомовлення речень створює враження повної ясності недомовленого, а також небажання договорювати що-небудь неприємне.

Умовчання і близький до нього апозіопезис полягають в емоційному обриві вислову, але при умовчанні репліка персонажу свідомо надає слухачу можливість здогадатися про недомовлене, а при апозіопезисі він дійсно або удавано не може продовжувати від хвилювання або нерішучості [2; 67].

JACK: (Nervously) Miss Fairfax, ever since I met you I have admired you more than any girl... I have ever met since... I met you.

GWENDOLEN: Yes! I am quite well aware of the fact [3; 206].

У цьому освідченні в коханні Джека до Гвендолен використований автором апозіопезис передає хвилювання Джека і в той же час підкреслює холоднокровність і спокій дівчини.

LORD GORING: [Rising.] Lady Chiltern, I will be quite frank with you. Mrs. Cheveley puts a certain construction on that letter and proposes to send it to your husband.

LADY CHILTERN: But what construction could she put on it? . . . Oh! not that! not that! If I in – in trouble, and wanting your help, trusting you, propose to come to you . . . that you may advise me . . . assist me . . . Oh! are there women so horrible as that . . .? And she proposes to send it to my husband? Tell me what happened. Tell me all that happened [6; 580].

Леді Чілтерн дуже схвильована. Вона навіть уявити не могла, що у світі може існувати така підлість. Тому у неї не вистачає слів, її переповнюють емоції.

Лексико-граматична компресія здійснюється особливими лексичними засобами, які здатні виконувати компресуючі функції через специфіку свого значення і граматичної сполучуваності. Вона реалізується за допомогою трьох засобів: заміщення, репрезентації, сигналізації [5].

Розрізняється дві групи заступників: дієслівні і недієслівні [1; 58]. Група дієслівних заступників представлена дієсловом *do*, різноманіття функцій якого дозволяє вживати його і у функції заступника, і у функції репрезентанта:

LORD CAVERSHAM: [Going towards the smoking-room.] That is a paradox, sir. I hate paradoxes.

LORD GORING: So do I, father. Everybody one meets is a paradox nowadays. It is a great bore. It makes society so obvious.

JACK: Oh, that's nonsense, Algy. You never talk anything but nonsense.

ALGERNON: Nobody ever does [3; 211].

Недієслівне заміщення здійснюється деякими займенниками і прислівниками, а також групою іменників, що мають узагальнювальне значення, вживаються з детермінативами *the, that, this*, наприклад:

GWENDOLEN: Then, that all is quite settled, is it not?

CECILY: I hope so.

GWENDOLEN: Perhaps this might be a favourable opportunity for my mentioning who I am. My father is Lord Bracknell. You have never heard of Papa, I suppose?

CECILY: I don't think so [3; 210].

До цієї групи відносяться і деякі сполучникові слова із значенням поступки: *nevertheless, all the same* й інші. Випадком їх використання є діалогічна єдність. Систему дієслівної репрезентації складають допоміжні й модальні дієслова, дієслово *to be*:

CECILY: To please me you are ready to face this fearful ordeal?

ALGERNON: I am! [3; 207].

Володіючи чітко спрямованою обов'язковою сполучуваністю, допоміжні й модальні дієслова здатні представити всю групу присудка.

Під лексичною компресією розуміється «здатність якого-небудь слова, що має значення узагальнювального характеру, імпліціювати мовні відрізки різного об'єму – від речення до комплексу речень» [4; 35]. Це – слова-речення, характерною особливістю яких є неподільність по складу. Їх конкретне лексичне напов-

нення залежить від контактуючих з ними мовних одиниць, і у відриві від них слова-речення не вживаються.

3) CECILY: Oh no! I have no mother, nor, in fact, any relations.

GWENDOLEN: Indeed?

4) CECILY: I beg you pardon, Gwendolen, did you say Earnest?

GWENDOLEN: Yes [3; 205].

Окрім даних засобів лексичної компресії виділяється лексичний або семантичний повтор. Повтор відрізняється від двох вище названих засобів лексичної компресії тим, що має тільки функцію підтвердження і не містить узагальнювального значення:

CECILY: Uncle Jack, if you don't shake hands with Earnest I will never forgive you.

JACK: Never forgive me?

CECILY: Never, never, never! [3;198].

У даному прикладі повтор служить для того, щоб показати, що Джек явно здивований такою реакцією Сесилі. Останні ж три слова «Never» указують на те, що дівчина ще молода і вередує, як дитина.

Ще одним явищем, нерозривно пов'язаним з компресією, є квазікомпресія [1; 78]. Вона спостерігається в тих випадках, коли вслід за компресованим елементом спожитий його некомпресований еквівалент або розгорнений елемент із тотожним семантичним накладенням, наприклад:

JACK: His luggage?

MERRIMAN: Yes, sir. Three portmanteaus, a dressing-case, two hat-boxes, and a large luncheon-basket [3; 217].

Розглянувши основні види компресії, можна зробити висновки, що лінгвістична компресія має в діалозі свої особливості, пов'язані зі специфікою розмовного стилю мови. В діалогічному мовленні лінгвістична компресія виступає в синтагматичному плані, що зумовлює окремий набір засобів її реалізації (еліipsis, заміщення, репрезентація, апозиопезіс, сигналізація, слова-речення, повтор елемента). Вони мають як спільні, так і відмінні риси. Компресія призводить до лаконізації тексту, ступінь якої залежить від комунікативної ситуації, а в художньому тексті – від інтенції автора. Лаконізація в такому випадку не є скороченням тексту за рахунок вилучення частини інформації, але оптимізацією сприйняття зі збереженням повного обсягу емоційної, змістовної і образної інформації. У п'єсах О. Уайльда частіше використовується лексичний та лексико-граматичний види компресії. Вивчення цієї теми може бути використано на заняттях з аналітичного читання та стилістики для запобігання поверхневого читання творів та більш глибокого розуміння тексту твору.

Бібліографічні посилання

1. Арнольд И. В. Стилїстика сучасної англїської мови / И. В. Арнольд. – М. : 1990.
2. Баранник Д. Х. Драматичний діалог / Д. Х. Баранник. – Київ, 1961. – С. 9–84.
3. Уайльд О. Избранные пьесы: Книга для чтения на английском языке / О. Уайльд. – СПб. : Антологія, 2003.
4. Шведова Н. Ю. Нариси про синтаксис розмовної російської мови / Н. Ю. Шведова. – М., 1958.
5. Poetic Economy: Ellipsis and Redundancy in Literature, Connotations 21.2-3 (2011/2012). – С. 159–164.
6. Wilde Oscar. Selected plays / Oscar Wilde. – London : Penguin, 2004. – 680.

Надійшла до редколегії 27.10.2013